

Különfélék.

Kötelező polgári házasság. Folyóiratunknak nem áll módjában, hogy a „kötelező polgári házasságról“ készített, s az országgyűlés előtt fekvő törvényjavaslat felett megindult vitákat nyomon kövessük, s olvasóinkat az egyes mozzanatokról értesithessük. Ez ügyben mult füzetünk megjelenése óta oly rohamos egymásutánban történtek lényeges mozzanatok, mind a társadalmi téren, mind pedig az országgyűlési pártok kebelében, hogy azokat, most midőn a törvényjavaslat felett már az országgyűlésen foly a harc, ismertetni s azok felett bírálatot mondani csaknem feleslegesnek tartjuk.

Mindazonáltal megemlítendőnek találjuk azt, hogy a katolikusok, a hercegprimás elnöklete alatt Budapesten egy nagy gyűlést tartottak, a melyen a polgári házasság ellen erős küzdelemre hívták fel híveiket. A gyűlésen elhangzott beszédek s felállított alapelvek, egy erős felekezeti harcot lettek volna hivatva eléidézni; azonban az összes protestánsok ezt hallgatással fogadták, mi által a felekezetek közötti harc meg lett akadályozva. Ez helyes is; a hol parlamentáris kormányzat áll fenn, ott országos ügyekben vivja a küzdelmet azok felett a parlament; az van hivatva ily harcokra, nem pedig a házi tűzhely.

Felemlítendőnek tartjuk azt is, hogy a törvényjavaslat a képviselőház jogügyi bizottsága tárgyalásán keresztül ment; ott lényeges módosítás nem tétetett rajta s nem különösen, a házasság felbontására felállított alaptételeken.

A bizottságban Veszter Imre jeles jogász, a módosítás tárgyában, általunk is felállított tételeknek megfelelőleg helyes jogérzéssel, széles ismerettel szerkesztett és indokolt indítványt nyújtott be; ez indítvány felett a bizottságban igen szép vita folyt le; azonban a bizottság többsége a módosítást nem fogadta el. Hisszük és reméljük, hogy az országgyűlésen a részletes tárgyalás alkalmával, az országgyűlés szabadelvű többsége e módosításokat el fogja fogadni és azzal valódi szabadelvű törvényt alkot.

Gyermekek vallásáról szerkesztett törvényjavaslatot a képviselő-

ház közoktatási bizottsága e hó 21-én kezdette tárgyalni; a bizottságban a javaslat ellen sok aggodalom hozatott fel, de általánosságban a tárgyalás alapjául el lett fogadva; már az általános vita alatt felhozott az, hogy a gyermekek az apjuk vallását kövessék. E törvényjavaslat is, mind a bizottságban, mind a képviselőházban erős küzdelemre fogja felhívni a képviselőket. Hogy a szerkesztett javaslat a maga egészében meg ne maradjon s szabadelvü irányba, az 1868-ki törvény szellemének megfelelőleg módosíttassék, ez a béke érdekében szükséges.

Hornig Károly br. veszprémi püspök pásztorleveléből, melyet a napi renden levő egyházpolitikai kérdések feletti küzdelem alkalmából hiveihez intézett, nekünk is lehet valamit tanulni és bátorságot meríteni, ha nem is az egyházpolitikai kérdések elleni küzdelemre, a melyeket különben is nem a pásztorlevelek, hanem majd a törvényhozó testületek szavazata dönt el, hanem vallásunkhoz és egyházunkhoz való hűségre és bizalomra. A püspök ur, ugyanis e pásztorleveléből így szól: „Azért ne ijedjete meg, ha az ellenfél még olyan nagy hangú is; mert már ez is mutatja, hogy ügye igazságában maga sem igen bizik; *de meg ne ijedjete a nagy számtól se*; mert ebben is sok a mesterkedés. De ha nem lenne is, gondoljátok meg, hogy valamely állításnak igazsága nem attól függ, hogy hányan hirdetik és mily hangosan, hanem attól: kik hirdetik. Az apostolok tizenketten voltak csak s velök állott szemben az egész világ s ime mégis Krisztus győzött; azért ne a sokaságot nézzétek, ne az ugynevezett többséget: hanem a magatok sorait, azon iparkodva, hogy azok tömörök legyenek, mint a táborok elrendezett serege, a többiben emlékezzetek meg, mit mond az irás: „Ne kövesd a sokaságot, hogy gonoszt tégy, *se az ítéletben a többség ítéletén meg ne nyugodj, hogy az igazságtól elhajolj.*“

Lám, lám, hányszor lobbantják nekünk szemünkre csekély számunkat s különösen a kath. egyház nem éppen nagy számára fekteti-e a legfőbb súlyt általában a prot. egyházakkal szemben? S ime, most a püspök ur mintha csak nekünk akarna igazságot szolgáltatni, mintha csak minket akarna biztatni és bátorítani, hogy *a nagy számtól ne ijedjünk meg, se az ítéletben a többség ítéletén meg ne nyugodjunk, hogy az igazságtól elhajoljunk.* Köszönjük e biztatást. Így éreztünk és gondolkoztunk eddig is, azért maradtunk és maradunk hitek továbbra is vallásunkhoz és egyházunkhoz.

„*A jezsuiták és az ellenreformatio*“ cím alatt foglalkozik a „Prot. Kirchenzeitung“ a jezsuita-rend eltöröltetésére vonatkozó törvénnyel, a melyet a német birodalmi gyűlés megszüntetett. A jezsuita-rend

eltörlésére vonatkozó törvény megszüntetését két indokból támogatják. Egyik az, hogy kivételes törvénytörölték el; az ilyen törvények azonban igazságtalanok; a másik az, hogy Loyola-rende egyáltalában nem a protestantismus ellen alapított.

„A jezsuita-rend nem egyéb, mint egy egészségtelen kinövés az államtesteken, akár protestansok, akár katolikusok azok.“ Az ilyen kinövéseket ki kell vágni, el kell távolítani, hogy megmenthessük a testet a ragályos veszélytől. Történetük mutatja s igazolja a mondottakat. Igaz, hogy Loyola mikor „társaságát“ megalapította, még semmit sem tudott Luther és Zwingli fellépéséről; a „Jézus társasága“ megalapításával neki csak az volt a célja, hogy a pápának egy oly papi rendet teremtsen, a melynek tagja magát megtagadva minden időben kész legyen bárminő szolgálatra, akármit követel is „Jézus helytartója“, akárhová küldi is, s találja bár jónak vagy rossznak a parancsot az engedelmeskedő. De mikor Loyola a „német eretnekségről“ és „rémitő haladásáról“ értesült, felfogadta, hogy nem nyugszik, míg az eretnekséget ki nem irtja, s a világot a pápának, mint legfőbb egyházi és világi úrnak a lábai előtt nem látja. Fogadását teljesítette. Iskoláját úgy betanította, hogy rövid időn a protestánsokká lett provinciákat vissza hódította, az „eretnekeket“ minden kigondolható módon kínozta.

Tehát szomorúan, de jogosan lehet állítani, hogy „Jézus társasága“ („Compagne Jesu“) a reformatio legelkeseredettebb és leggonoszabb ellensége lett, a mint maguk a jezsuiták is dicsekednek, hogy az „ellenreformatiót“ ők létesítették. 1558. Németország lakosságának 1/10, az osztrák császárságnak csak 1/30 része volt katolikus. Ekkor lépett fel a jezsuita-rend és az ellenreformatio.

Macaulay mondja róluk: „Társaságukban összetömörült a kathszellem quinteszentiája s történetük a nagy kath. reactio története.“ Azután czikkíró átfut röviden történetükön, kimutatja, hogy minő eszközökkel mely országokat hódítottak vissza a pápának. Németországban csak Szászország, Brandenburg és a többi középnémet államok ragaszkodtak híven a protestantismushoz, a harminczéves háború iszonyai ellenére is, a melynek kitörését főleg a jezsuiták aknamunkájának köszönhetjük. „Jézus társasága“ a pápával együtt még nem adta fel a reményt, hogy a visszafoglalt fél Németországhoz a másik felét is visszahódítja s megérjük most, hogy maguk a protestansok részint tudatlanságból, részint vallási közönyösségből vagy magánérdekekből a minden lelkiismereti szabadság elnyomójának és minden szabad állami fejlődés ellenségének megnyitják az utat az országba az uralomra.

A porosz agenda. Németországon egy igen fontos kérdést vitat-

nak a protestánsok. Arról van ugyanis szó, hogy országos egyházi törvénnyé emelkedik-é az a javaslat, a melyet a porosz orthodoxia egy bizottsága a régi ev. agenda megváltoztatásáról s megújításáról a vidéki synodusok (Provinzial-Synoden) elébe terjesztett s melyben dönteni fog a köz-synodus (General-Synode), az ev. egyházi főtanács és végül a király, mert itt az ev. egyház egységéről, vagy széthullásáról, megerősödéséről vagy romlásáról van szó. *Bürokratikailag biztosított összpontosítás utáni törekvés, az egész egyházi organismus törvényes egyenruhásítása*“, a mivel az élő hit hiánya szorosán összefügg. „A porosz agenda új tervének“ barátai azt mondják, hogy *az istentisztelet rendjének egységét* szükségesnek tartják védelmül *a községek és lelkészek önkénye ellen* a nép vándorló természete mellett *egy és ugyanazon ev. haza érzésének élénkítésére*, az ev. egyház tekintélyének emelésére a rómaiival szemben; különösen *Rómának mutassák meg, hogy az ev. egyház nem egy vallásos társaság, a melynek sokféle árnyalata van, hanem egységes egyházi szervezet.*

Szóval az új agenda-tervezetnek az volna a célja, hogy *az egész ev. egyházban az istentiszteletnek egyenlő formája legyen.* E törekvés „elhagyta Luther nyomdokait, a melyen haladni vélt“, mondja Spitta Frigyes strassburgi tanár.

A javaslatnak természetesen igen sok ellenzője van. Hévvvel, igazi érdeklődéssel vitatják az egyházi lapok pro és contra a kérdést. Az ellenzék is előhozakodik nyomós érveivel. Bármily fontos is a multtal való összeköttetés ápolása és fentartása, még fontosabb, hogy a közvetlen érzésnyilvánulatok helyébe ne lépjenek „correct egyházi formák“ melyek az istentiszteletet merevvé, hideggé teszik. Mesterkélty egyházi élet népiesség és életerő nélkül. A kedély egyszerűsége, tisztasága, közvetlensége és mélysége elvesz az előirt formulák mellett. Mindenesetre megszívlelendő fontos okok.

Nem hiányoznak olyanok sem, kik a két irányt közvetíteni igyekeznek. Így Ziegler, ki kitartásra buzdít ez úton. A kérdés fontos, eldöntésével kiszámíthatatlan veszélyek járhatnak; de nem annyira sürgős, hogy már 1894. 1895-ben törvénnyé váljék az ev. istentisztelet új rendje. A hivatalos államegyház ne féljen és ne zárkózzék el a vélemények különfélesége elől. Ne várjunk pillanatnyi külső sikert, hanem valódi benső haladást istenországa építésében. Ez pedig időt igényel. *Meg kell vizsgálni a dolgot sokkal alaposabban.*

Parker Tivadar élete és hatása czímen egy mű jelent meg St-Gallenben 1894. A szabadelvűek Németországon különösen becses könyvnek mondják oly időben, midőn a porosz orthodoxia az új agenda tervezet

keresztülvitelével minden ev. és protestáns szellem megtagadásával oly dicstelen győzelmet akar kierőszakolni. A vallásosélet hivatalos egyház élétté, hivatalos álszenteskedéssé készül merevülni. Parker rendíthetetlen hite erejével, nagyszabású működésével éppen e veszélylyel állott szemközt, s nehéz, de győzelmes csatában és egész lényével, tetteivel és szenvedéseivel bizonyította, hogy kegyesség az élet és igazság és hogy csak e feltétellel lehet széles körű hatást gyakorolni az emberek életére. Parker unitárius volt, de szorosan véve egyetlen bölcsészeti vagy theologiai rendszerbe sem talál bele teljesen, mert bárhová állítjuk is, chablonba beleszórítani nem lehet.

Az unitarismusnak Svédországban is van már organuma. Az unitárius missio lelkésze Dalen J. A. ur Gothenburgban „Unitarisk Tidshrift“ (Unitárius Napló) című lapot indított meg, melynek bevezető cikkében igen érdekesen jelzi azt az álláspontot, a melyet lapjával elfoglalni szándékozik. Először is arra kéri olvasóit, hogy ne ijedjenek meg az unitárius névtől; mert ezt a nevet nem vallástalan emberek vették fel, hanem olyanok, a kik a vallást szilárd szellemi alapra igyekeznek fektetni, hogy az a hozzá tapadt csalfa képzetek eltűnésével is képes legyen az emberiséget boldogítani. „Igyekezni fogunk — így szól Dalen ur — bebizonyítani, hogy a vallás a tudomány eszményi oldala és a bölcsélet isteni ösztöne, a mely békét és nyugalmat van hivatva szerezni a léleknek s megszenteli az emberi életet; igyekezni fogunk, a mennyire lehet, megszabadítani magunkat és másokat a régi dogmatismus nyügeitől és megmutatni azt, hogy az igaz kereszténység teljesen független oly hitcikkektől, a melyek ma már tarthatatlanok s azon isteni igazságra van alapítva, a mely magában a dolgok természetében rejlik.“ Dalen ur reméli, hogy az orthodox lutheranismus harczosai már kiöntötték ellenszenvök poharát s ezután ő és társai békében munkálkodhatnak; különben is csak annyiban támadja meg a mások téves nézeteit is, a mennyiben ez szükséges az észszerű vallás szépségének és dicsőségének kitüntetésére. A mi korunkban helyén van megmutatni, hogy ha a régi téves hitnézetek el is enyésznek, az igaz vallás megmarad és az őskereszténység alapelvei, vagyis a názárethi mester vallása áldással megterhelve áll a mi rendelkezésünkre. Hiszi, hogy Svédországban az unitárius vallás az az egyetlen hitforma, a mely ez ország magasabb vallásos szükségleteit kielégítheti. „Az Unitarish Tidshrift“ — mondja tovább Dalen ur — inkább az igazság keresésére irányul, mint egy meghatározott dogmatikai rendszer megállítására s ehhez képest annak az elvnek fog szolgálatjában állani, hogy a tökéletes igazságot csak megközelíteni, de elérni nem lehet. Az egyházak dogmáit történelmi szempontból fogja tárgyalni, tekintettel eredetükre, fejlődésükre és a jelen kor szükségére. Az igaz vallás és igaz tudomány között nincs különbség, mert mind a kettő Istenben gyökerezik. A hol ellentét látszik, a hiba a mi időszerű felfogásunkban van, a melyet a tényekkel és igazsággal öszhangba kell hozni.“

A szerkesztő bevezető cikkét az „Unitarish Tidshrift“-ben ha-

sonló szellemben és iránynyal irt czikkek követik. Legyen üdvözölve Svédországban e mi Keresztény Magvető társunk.

Unitárius missio Japánban. Az észak-amerikai, angolhoni, indiai és japáni nemeskeblű barátok áldozatkészségéből az amerikai unitárius Társulat Tökyöben intézetet állított. A tanulók nem köteleztetnek papi hivatalt vállalni; de az előkészület olyan, hogy ha kedvök van reá, papok is lehetnek. Tudori czimet is nyerhetnek. Tantárgyak: Vallás-philosophia. A világ fővallásainak összehasonlító tanulmánya. Bibliai kritika és Keresztény hittudomány. Kereszténység történelme. Rationalismus történelme. A japániak vallása. Japáni classica literatura. Az erkölcsstan elmélete. Társadalmi erkölcsstan. Lélektan. Philosophia történelme és Szónoklattan.

Az amerikai unitárius társulat azért alapította missióját, hogy Japánban a józan eszméket nevelés által terjessze.

A közoktatás állapotáról szóló ministeri jelentés huszonkettedik kötete közelebről jelent meg s tartalmazza a népoktatásügy kimutatását 1891—2-ről, a kiseddóvás fejlődését 1892—3. végéig s a közép- és felsőbb oktatásügyet a mult tanévről.

A *kiseddóvás* törvényhozási szervezése teljesen befejeztetett, a mennyiben az összes ministeri utasítások szabályrendeletek a mult évben kidolgoztattak s öt terjedelmes füzetben kiadattak a *felügyelőbizottságok*-, *polgári községek*-, *kir. tanfelügyelő*-, *közgazgatási bizottságok* számára és a *menedékházakat vezető dajkák képzésére*. Mindenik füzet megrendelhető az egyetemi nyomdából. Ez utasítások kiadásával kezdetét vette egyuttal a *kiseddóvó-képezdek* és a *kiseddóvó-intézetek* s állandó és nyári *gyermekmenedékházak* szervezése. Amazok száma a mult tanévben ötről kilenczre emelkedett, emezekké pedig 881-ről 1256-ra, köztük 771 rendszeres óvoda, 54 állandó és 431 nyári menedékház. Az óvodáknál az évi szaporulat 126. A kezdet tehát elég örvendetes és biztató.

A *népoktatás* viszonyainak megyék szerint való táblázatos kimutatását sajnálattal nélkülözzük a legújabb jelentésben s miután ez sok tekintetben sokakat érdekel, óhajtjuk, hogy az ne maradjon végképen ki.

A *tankötelesek* száma 1892-ben 2.670,095 volt, a mi a lakósságnak 17.61%-a, mig az azelőtti évben 17.09% volt kimutatva. Az iskolába járók száma 2,169.692, vagyis a tanköteleseknek 81.26%-a. Az évi emelkedés 52.110. Az iskolába járók % vallás szerint így alakul: róm. kath. 87.76, gör. kath. 61.61, gör. kel. 64.08, ev. ref. 83.91. ág. hitv. 87.42, unitárius 83.08, izraelita 82.31. A tankötelesek szaporulata az unitáriusoknál 5, a többieknél 2 és 3%; az iskolába járóké az unitáriusoknál 6, a többieknél 2—3 és a gör. kath.-nál 5%.

Az *iskolák* száma 16 917, szaporulat 47. *Tanítók* száma 25 505, szaporulat 372.

A *tanítóképezdek* száma változatlanul 71. Ezekben 4387 növendék tanult, 245-tel több, mint a megelőző évben; oklevelet nyert 989.

A jelentés egy új fejezettel gazdagodott a *tanfelügyelők működésének* kimutatásával. Az eredmény átlagosítása azonban nem hű képe

a valónak, mert a tankerületek nagysága és munkaköre nagyon különböz. Az a két körülmény is, hogy az irodai munka nem találhatik terhelőnek s az iskolák látogatása mégis csak 34%-ra megy, ellenmondást foglal magában. Mi úgy tudjuk, hogy az irodai munka inkább szaporodott, mint apadott s ez nagy mértékben absorbeál időt és tehetséget. A reformok ministere üdvös munkát végezne a tanfelügyelői intézmény reformálásával. Vajha addig ne távoznék állásából, a míg ezt is meg nem valósítja.

A tanítói *nyugdíjintézetnek* 17 334 tagja volt. Az intézet alapvagyoná 9.668.444 forint, melyet 419.079 forint kiadás terhel. Egy évi gyarapodás 773.464 forint A népoktatásügye minden irányban örvedetesen fejlődik.

A *középiszkolák* száma kettővel szaporodott s így 153 gymnasium és 32 reáliskola áll fenn, melyben a tanulók száma 49.054, tehát 1838-al több, mint a megelőző évben. E nagymérvű folytonos szaporodás párhuzamos osztályok nyitását teszi szükségessé, milyen 107 volt s még is sok helyen észleltetett túltömöttség. Az öt osztályu gymnasium a ministeri jelentésben *kivételesnek* jeleztetik s ilyen 6 fordul élé.

A tanítás eredménye az állami intézetekben mutatkozik legkedvezőbbnek, a mennyiben a megbukottak száma itt a legkisebb.

A ministeri jelentés a szokott részletességgel tárgyalja a középiszkolák minden viszonyait, valamint a felsőbb tanintézeteket, szakiskolákat s az emberbaráti és közművelődési intézeteket. E kötet is méltán sorakozik a többiekhez, mint legbecsesebb kútfő hazánk kulturájának történelméhez.

a— — cz.

Kozma Ferencz, kolozsmegyei tanfelügyelőnek, „a tanügy terén kifejtett hasznos működése elismerésül“ a király ő Felsege *kir. tanácsos* czimet adományozott. Méltán megérdemelt kitüntetés, melyhez az akadémikus író tanfelügyelőnek örömmel mondunk üdvözetlet.

Ural-altaji összehasonlító nyelvészet. Az ural-altaji nyelveknek a vallás és közokt. ügyi minister tanszékét állított a kolozsvári egyetemen, mit a legnagyobb hálával és elismeréssel kell fogadni. Az összehasonlító nyelvészet oly gazdag s szép eredményeket hozott a vallástudomány számára, hogy belőlük egy egészen új tudomány keletkezhetett. Kétségtelen, hogy az ural-altaji vagy turáni nyelvek vizsgálójának nem lehet oly dús mezőről gyűjteni, mint a milyen a gazdag árya nyelvcsaládé, a melynek rengeteg terméséből Müller Miksa oxfordi tanár és mások az összehasonlító vallástudomány számára annyi értékes kincset merítettek. De hogy a turáni nyelvcsoport is tartalmaz magában vallási anyagot, ez nemcsak valószínű, hanem abból a nagybecsű tanulmányból is, mely épp folyóiratunk hasábjain (1889. évf.) *gróf Kuun Géza* kitünő tudósunktól jelent meg „*Adalékok az imádság történelméhez*“ czimen, bizonyos. Az új tanszék felállításával reményünk lehet, hogy a turáni népek régi vallásáról való ismeretünk még inkább bővülni fog és a nyelvi tekintetek mellett ezért is üdvözlőnk kell azt az elhatározást, melylyel az felállított, és már be is töltetett, és köszönetet mondanunk a vallás- és közokt. ügyi ministernek ezért az elhatározásáért.

Az új tanszék iránti reményünk annál erősebb, mert arra egy már jól ismert nyelvtudósunk, *Bálint* Gábor neveztetett ki, kinek be-
köszöntő előadásából azt látjuk, hogy előtte nagy honfitársa, *Kőrösi*
Csoma Sándor szelleme lebeg, ki vizsgálódásaiban a vallási tekintetet
nem mellőzte, habár tibeti tanulmányaiból a buddhismus huzott ennek
követői által ma is méltányolt hasznot.

Pályázat. Az unitárius E. K. Tanácsa által 20—1894. sz. a.
„Pályázat hirdetik az unitárius vallásközönség kebelében a következő
tankönyvek írására: 1. *Vallás-erkölcsi tanítások az ó- és újszövetségből*
vett elbeszélésekben. A népiskola III. és IV-ik osztályai számára. A munka
nyomtatásban 6—8 iv terjedelmű lehet. Jutalma: 100 frt. — 2. *Keresz-*
tény egyháztörténelem főbb vonásokban, különös tekintettel az unitár.
egyház történelmére. A népiskola VI-ik osztálya számára. Terjedelme
nyomtatásban 5—6 ivre mehet. Jutalma: 80 frt. — 3. *Biblia-ismertetés.*
Az ismétlő iskolások számára. Terjedelme nyomtatásban 5—6 iv. Ju-
talma: 80 frt. — 4. *Kézikönyv az iskolai énektanításra.* Terjedelme
nyomtatásban 4—6 iv. Jutalma: 100 frt.

A művek megírásánál szem előtt tartandó az Egyh. Képv. Ta-
nács által kiadott vallástanítási tanterv és utasítás. A művek a szer-
zők tulajdonai maradnak, de kötelesek lesznek azokat egy fél év le-
folyása alatt kinyomtatni és a könyvek árára nézve az E. Képv. Tanács-
nak jelentést tenni.

A művek tisztán írva és jeligés levélkével ellátva 1894. dec.
30-ig küldendők bé *Mélt. és Főt. Ferencz József püspök urhoz*, az
Egyh. Képv. Tanács elnökéhez, Kolozsvárra.“

Aranykönyv.

JÓKAI MÓR NEMZETI DISZKIADÁSÚ MŰVEIBŐL

kolozsvári főtanodánk s esetleg sz.-kereszturi gymnasiumunk könyvtárai számára egy-egy példánynak előfizetés útján leendő megszerzésére adakoztak:

II. közlemény.

5. *Budapesten:*

Bedő Albert 5 frt. ifj. Daniel Gábor 2 frt, Derzsi Károly 4 frt, Ferencz Albert 1 frt, Gruz Albert 2 frt, dr. Sebes Károly 1 frt, Sebes Pál 1 frt, Simó Ferencz 5 frt, dr. Székely Ferencz 5 frt, Szentiványi Gyula 2 frt, Ürmösi Gyula 2 frt. dr. Iszlay József 3 frt. Összesen **33 frt.**

6. *Sepsi-Szt.-Györggön.*

Berecz Gyula 1 frt. Kelemen Lajos 1 frt, Kovács Bálint 1 frt, Nagy Dénes 1 frt, Szentiványi Miklós 1 frt, Szentiványi József 1 frt, dr. Pálfi Gyula 1 frt, Szegedi Árpád 1 frt, Tanu Samu 1 frt. Összesen **9 frt.**

7. *Abudbányán.*

Egyházközség 2 frt, Mózes Mihály 1 frt, Pálffy Samu 1 frt, dr. Nagy Károly 1 frt, Veres Ferencz 1 frt, Képes László 1 frt, Mikó Dezső 1 frt. Összesen **8 frt.**

8. *Verespatakon:*

Gruber József 2 frt, Raffay Zsigmond 1 frt. Összesen	3 frt.
E közlemény összege	53 frt.
Az I. közlemény összege volt	206 frt 70 kr.
E czímen E. K. Tanács is megszavazott Farkas Sándor könyvtári alaptól	40 frt.
	<hr/>
	a mi együtt 299 frt 70 kr.

Ezen összegből, a mint már az 1-ső közleményben is megjegyeztem volt, a kolozsvári főtanoda részére egy példányra előfizettem	200 frt.
Sándor János ig. tanár afiának, sz.-kereszturi közép-tanodánk könyvtára részére megrendelt példány előfizetési ára pótlására elküldöttem	66 frt.
Varga Dénes, ig. tanár afiának, tordai közép-tanodánk könyvtára részére ugyane célból	33 frt.
Postadíjra	— 70 kr.
	<hr/>
	a mi együtt szintén 299 frt 70 kr.

Fogadják ismételten legmelegebb köszönetemet mindazok, a kik ez ügyben tett felhívásomat magukévé tették, s így lehetővé tették azt is, hogy a Jókai nemzeti diszkiadású műveiből nemcsak kolozsvári főtanodánk könyvtára részére előfizethettünk egy példányra, de e hazafias és közmívelődési ténykedé-